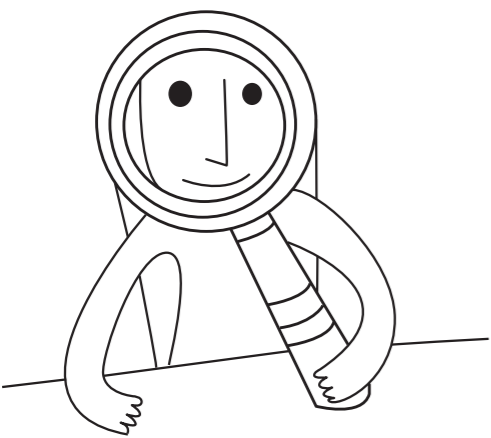

Deti a moderné komunikačné technológie

čo by mali rodičia o nich vedieť

Viac informácií nájdete na www.oskole.sk.

obsah

- 2 úvod a príhovor psychológa
- 4 zastrašovanie a obťažovanie mobilom
- 8 zneužívanie mobilných telefónov – falošné tiesňové volania
- 10 obrazové a video správy
- 12 mobilné telefóny a ich vplyv na zdravie človeka
- 16 mobilné telefóny a bezpečnosť detí na cestách
- 18 krádež telefónu
- 20 lokalizačné služby
- 24 práca s počítačom a internetom
- 26 internet a obsah nevhodný pre mládež
- 30 chaty a webové diskusné fóra
- 34 blogy a blogovanie
- 38 spam
- 42 deti a televízia
- 46 výber vhodných programov
- 48 slovníček
- 52 vedeli ste?

úvod

Pre veľký záujem o informačnú brožúru, ktorú naša spoločnosť vydala v rámci úspešného informačného vzdelávacieho projektu „Deti a mobily“ v roku 2007, sa vám do rúk dostáva jej nové, rozšírené vydanie. Ako už z jej názvu vyplýva, zameriava sa na vzťah detí k využívaniu moderných elektronických komunikácií. Pod týmto pojmom máme na mysli nielen mobilný telefón, ale aj internet a tiež televíziu, keďže s vývojom nových technológií sa tieto prostriedky komunikácie a multimediálnej zábavy čoraz viac prelínajú. S mobilným telefónom, internetom alebo televíziou sa spája isté riziko náhodného alebo zámerného zneužitia, obzvlášť keď s nimi prichádzajú do kontaktu deti. Úlohou tejto brožúry je nielen oboznámiť rodičov s rizikami a nástrahami, ktoré využívanie moderných elektronických komunikácií deťom prináša, ale aj poradiť a usmerniť ich, a to prostredníctvom zaujímavých tém na rozhovor, ktoré v nej nájdete.

Milí rodičia, vážení učelia,

multimédiá ovládli svet, sú v našom okolí, so svojimi výhodami aj rizikami. Mobil, počítač a televízor sú pre človeka dnešnej doby predmety, ktoré využíva dennodenne a potrebuje ich k životu. Naše deti nie sú iné. Nevedia si predstaviť, ako by prežili deň bez televízora, či to, že niekedy neexistovali počítače, mobily a internet. Mať v rukách televízny ovládač je pre nich samozrejmosťou. Už v škôlke, v škole majú kurzy práce na PC a podľa skúsenosti je veľa detí pri práci s ním šikovnejších a tvorivejších ako rodičia.

Dieťaťu dávame mobilný telefón s tým, aby sme sa mohli kedykoľvek dozvedieť, ako sa má a kde sa nachádza. Pre dieťa je dôležité mať neustále poruke svojich najbližších – rodičov, súrodencov, kamarátov. Kladieme si však aj otázku, či dieťa používa mobil bezpečne. Asi hlavne vtedy, keď platíme jeho vysoké účty. Skutočne vieme, čo dieťa s mobilom či na počítači robí? Koľko hodín denne sedí pred televízorom či pri počítači, kde a kedy telefonuje? Či nenadväzuje náhodné kontakty s cudzími ľuďmi, prípadne nechatuje a nezapája sa v rámci diskusie

do nevhodného diskusného fóra? Asi každý rodič by sa z času na čas rád pozrel, čo všetko sa nachádza v telefóne, v počítači jeho dieťaťa. A stojíme tak pred dilemou, ako zabezpečiť právo dieťaťa na súkromie na jednej strane a nie byť zodpovednosť za dieťa na druhej strane.

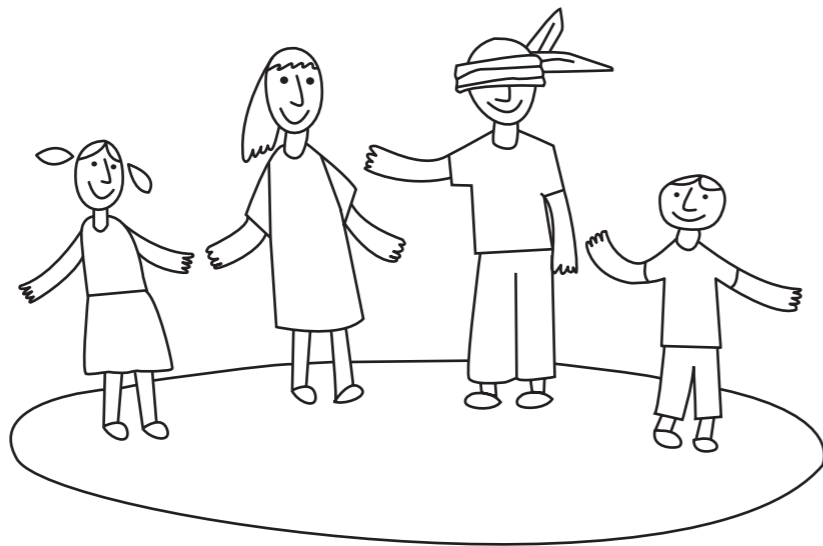
Pri používaní mobilu, TV alebo počítača je nesmierne dôležité dohodnúť sa s deťmi na zásadách, ako s nimi zaobchádzať. Majme však pri tom na pamäti možné riziká, ktorým sú vystavené a sledujme ich bezpečnosť. Na to nám poslúžia spoločné otvorené rozhovory s deťmi. A z toho pre nás rodičov vyplýva povinnosť vzdelávať sa a sledovať nové trendy a technické vymoženosti. Veď naše deti sú v nich často zdatnejšie ako my.

Vám všetkým, ktorým nie sú tieto témy ľahostajné, ale hlavne rodičom a ich deťom pomôže príručka, ktorú práve držíte v rukách.

Mária Tóthová-Šimčáková
detská psychologička

zastrašovanie a obťažovanie mobilom

Mobilný telefón sa ľahko môže stať nástrojom na zastrašovanie a obťažovanie iných. Môže ísť napríklad o výhražné hlasové odkazy, zasielanie výhražných SMS správ a rozširovanie obrázkov zhotovených telefónom.

Ako rozpoznáte, že sa to týka vášho dieťaťa?

Zastrašovanie cez telefón môže byť súčasťou roziahlejšieho typu šikanovania.

Šikanovanie môže vyvolávať pocit hanby, viny, bezmocnosti, bezcennosti a beznádeje. Deti sa ostýchajú hovoriť, ak ich niekto zastrašuje, lebo majú pocit, že by sa s tým mali vyrovnávať sami. Príznaky naznačujúce nejaký problém zahŕňajú zmeny v správaní detí, nevysvetlené zranenia, neobvyklú mlčanlivosť alebo utiahnutosť, alebo vytrvalé poku-

sy vyhnúť sa škole, napríklad pod zámienkou „že sa necítia dobre“. Ak máte podozrenie na šikanovanie v škole, je nevyhnutné, aby ste sa čo najskôr spojili s učiteľmi.

Krajným a zároveň jednoduchým riešením je zmena telefónneho čísla. Na základe vašej žiadosti môže spoločnosť Orange Slovensko poskytnúť políciu príslušné informácie. Podľa zákona o ochrane osobných údajov však nemôže získané informácie o volajúcom poskytnúť operátor priamo vám.

témy na rozhovor

Predtým, ako si deti vezmú mobil so sebou von, je dobré dať im nasledujúce rady:

- Nikdy by nemali o sebe poskytovať informácie, ak nepoznajú volajúceho.
- Volajúci by sa mal vždy predstaviť, najmä ak sa nezobrazí žiadne číslo.
- V privítaní svojej schránky by nemali uvádzať alternatívne kontaktné údaje.
- Mali by si vždy rozmyslieť, komu dajú svoje telefónne číslo.
- Mali by si vypnúť nastavenie Bluetooth na telefóne v prípade, že nežiaduce správy prichádzali týmto spôsobom.

- Poučte ich, že ak nevedia, od koho je SMS správa, nemali by na ňu odpovedať (mohla byť zaslaná dokonca omylom na nesprávne alebo náhodne vybrané telefónne číslo). Ak ich text SMS správy obťažuje, mali by:

- text ukázať dôveryhodnému človeku, vám alebo učiteľovi,
- ponechať správu ako dôkaz,
- poznačiť si telefónne číslo odosielateľa alebo údaje o pôvode, ktoré nájdú na konci správy.

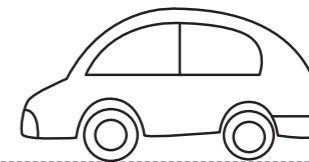
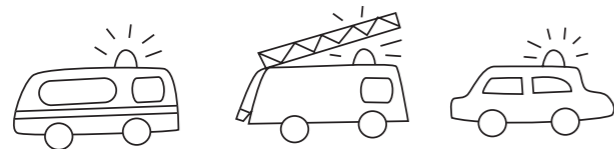
Nezabúdajte, že vaše deti nemusia byť len obeťou, ale aj páchatelmi. Vysvetlite svojim deťom, že všetky textové správy a telefonické hovory možno vystopovať a že šikanovanie tohto typu nie je nikdy prípustné a spôsobuje skutočné fyzické a psychické problémy.

zneužívanie mobilných telefónov – falošné tiesňové volania

Jednou z najrozšírenejších a najnebezpečnejších foriem zneužívania mobilov sú falošné tiesňové volania.

Falošné poplachy nielenže plytvajú časom a finančnými prostriedkami pohotovostnej služby, ale aj ohrozujú životy ľudí, ktorí sú naozaj v ohrození. Ktorákoľvek záchranná služba privolaná v predstieranej tiesni nemôže reagovať na skutočnú tiesňovú situá-

ciu. Inými slovami, tieto „žartíky“ môžu mať ďalekosiahle následky. Týka sa to nielen volaní priamo na tiesňové čísla, ale aj šírenia poplášnej správy všeobecne – napr. správou o uložení bomby v škole.

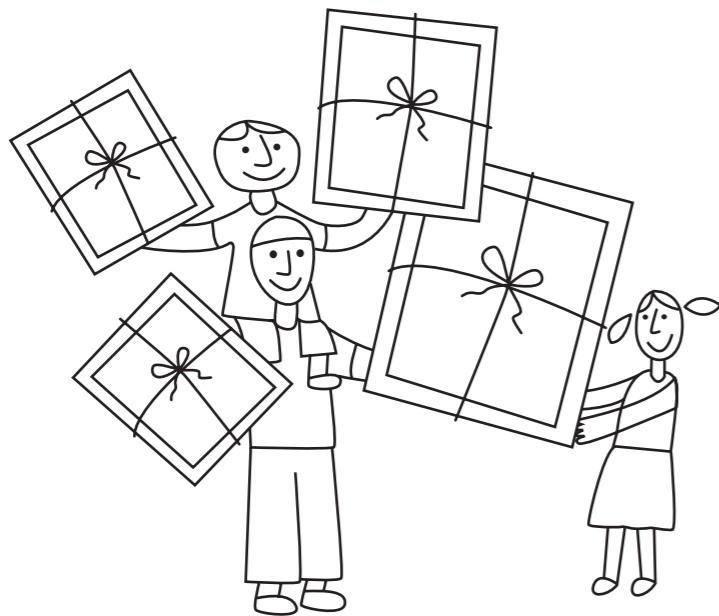
témy na rozhovor

- Keď budete dieťaťu dávať mobilný telefón, nezabudnite ho upozorniť skôr, ako mobil použije, na nebezpečenstvo a nezodpovednosť falošných tiesňových telefonátov.
- Falošné volanie na tiesňové čísla je trestný čin a môže mať za následok žiadosť pohotovostnej služby o vyradenie obťažujúceho telefónu zo siete. V horšom prípade môže viesť aj k trestnému stíhaniu. Orgány činné v trestnom konaní v súčasnosti využívajú oba tieto typy postihov čoraz častejšie. Nezabúdajte, že všetky volania na núdzové číslo možno identifikovať.
- Opatrnosť je nutná, aj keď je mobilný telefón uložený vo vrecku. Je skonštruovaný tak, aby na tiesňové číslo bolo možné volať aj v prípade, keď je klávesnica zablokovaná.
- Zároveň je vhodné, aby ste deťom vysvetlili význam tiesňových čísel a ich správne použitie.

obrazové a video správy

Fotografovanie, ukladanie a zasielanie obrázkov zhotovených telefónom s fotoaparátom je pre deti a mládež príťažlivé.

Bezpečné a uvážlivé používanie telefónov s fotoaparátom si vyžaduje kombináciu opatrnosti a zdravého úsudku.

témy na rozhovor

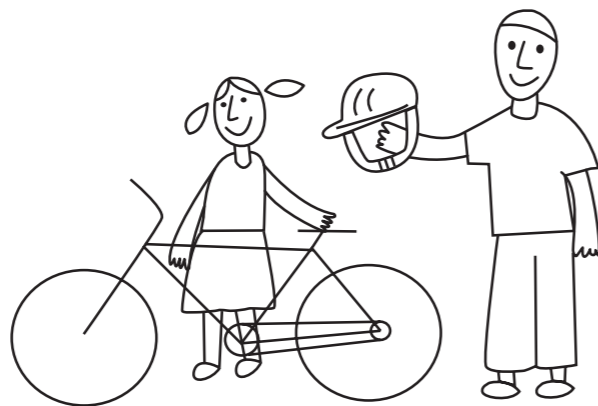
- Upozornite deti, aby nikdy nezasielali fotografie, ktoré privádzajú druhých do rozpakov alebo ich ukazujú v nevhodných situáciách: platí to predovšetkým o fotografiách iných detí. Najlepšie je správať sa k druhým tak, ako chcete, aby sa oni správali k vám.
- Zaslanie vlastnej fotografie do diskusného fóra alebo e-mailom neznámemu chatovému partnerovi nie je dobrý nápad, môže to byť dokonca nebezpečné.
- Každý by mal dodržiavať obmedzenia týkajúce sa používania telefónov s fotoaparátom na miestach, ako sú plavárne, školy a niektoré posilňovne/telocvične.
- S deťmi sa rozprávajte o tom, aby sa mali na pozore pred ľuďmi – najmä neznámymi dospelými – ktorí ich na verejnosti úmyselne fotografujú. Ak niekoho takého uvidia, je dôležité, aby to vám alebo svojim učiteľom ihneď povedali.

mobilné telefóny a ich vplyv na zdravie človeka

Mobilné telefóny sú malé dvojsmerné vysielачky.

Väčšina mobilných telefónov pracuje v mikrovlnnom rozsahu vysielacieho spektra. Tento rozsah využívajú aj niektoré televízne vysielачe, detské monitory, radary, bezdrôtové uzavreté kamerové okruhy, loka-

lizačné systémy GPS, „Wi-Fi karty“, policajné radary, ovládače garážových dverí a systémy na centrálné uzamykanie áut.

Výskum

Vďaka rozsiahlej histórii výskumu, siahajúcej niekoľko desiatok rokov späť, nie je v súčasnosti známy žiadny negatívny účinok vyžarovania na zdravie človeka. Toto stanovisko je podložené mnohými nezávislými zdravotnými výskumami, uskutočnenými po celom svete počas uplynulých rokov.

V máji 2006 vydala Svetová zdravotnícka organizácia vyhlásenie, v ktorom uvádza, že neboli zistené žiadne nepriaznivé zdravotné následky vyvolané v dôsledku vystavenia rádiových políam s úrovňou nižšou, ako sú medzinárodné limity vysta-

venia, vydané Medzinárodnou komisiou pre ochranu pred neionizujúcim žiarením (ICNIRP, 1998/1998)*.

Výskumy v tejto oblasti aj naďalej prebiehajú. V záujme lepšej informovanosti verejnosti sa spoločnosť Orange Slovensko rozhodla realizovať testovanie úrovne elektromagnetického vyžarovania vo vybraných oblastiach. Hodnoty meraní zohľadňujú všetky zdroje elektromagnetického vyžarovania v danej lokalite.

Namerané hodnoty EMF spoločnosť Orange Slovensko zverejňuje na svojej internetovej stránke.

* Smernice ICNIRP boli vytvorené s cieľom obmedziť vystavenie človeka elektromagnetickým poliam (EMF) v podmienkach, keď dochádza k maximálnej absorpcii polí. Toto však nastáva len zriedka, pričom limity na ochranu zamestnancov sú stanovené veľmi prísne a limity vystavenia širokej verejnosti elektromagnetickým poliam sú ešte prísnejšie. Limity smerníc ICNIRP preto predstavujú veľmi vysoký stupeň ochrany a zakladajú sa na všetkých dostupných vedeckých poznatkoch.

Aké ochrany existujú?

Všetky telefóny predávané v Európe musia vyhovovať emisným normám, ktoré vypracovala Medzinárodná organizácia pre ochranu pred neionizujúcim žiarením (ICNIRP).

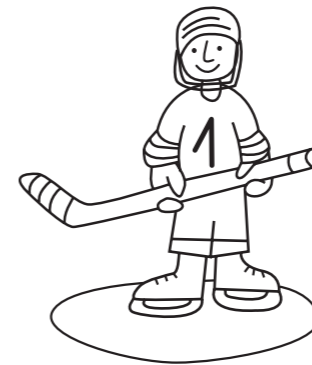
Všetky zariadenia a mobilné telefóny, ktoré predáva spoločnosť Orange Slovensko, vyhovujú smerniciam ICNIRP. Viac informácií o rádiových vlnách a mobilných telefónnych sieťach nájdete na internetovej stránke spoločnosti Orange Slovensko www.orange.sk.

Ak máte obavy z vyžarovania telefónu, kupujte si telefóny s nízkou takzvanou špecifickou absorpčnou mierou (SAR). Je to miera množstva energie absorbovanej vašim telom pri používaní konkrétneho typu telefonického prístroja. Informáciu o SAR získate na Zákazníckej linke 905, pri každom prístroji na dotykových obrazovkách v predajniach spoločnosti Orange Slovensko, prípadne na internetovej stránke fóra výrobcov mobilov na adrese www.mmfai.org.

Efektívnym spôsobom zníženia vyžarovania je používanie súpravy na telefonovanie bez použitia rúk (handsfree) a, samozrejme, skracovanie času hovoru.

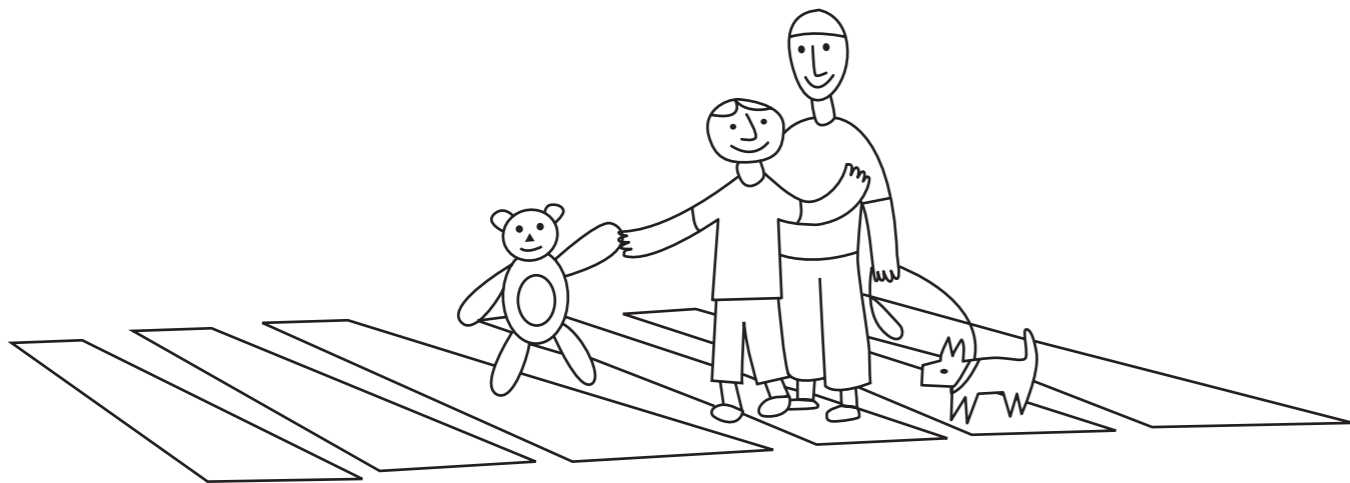
témy na rozhovor

- Navrhňte deťom, aby telefonovali kratšie a posielali SMS správy. Ak nie je súčasťou balenia telefónu, kúpte im súpravu na telefonovanie bez použitia rúk (súprava handsfree) a nabádajte ich, aby ju používali čo najčastejšie.

mobilné telefóny a bezpečnosť detí na cestách

Zrak a sluch sú zmysly dôležité pri bezpečnom pohybe v cestnej premávke. Nesprávne používanie mobilného telefónu môže narúšať pozornosť dieťaťa, a tým ho vystaviť nebezpečenstvu.

Mobilné telefóny môžu odvádzať vašu pozornosť, preto sa vyhýbajte písaniu textových správ, telefonovaniu, surfovaniu po internete či wape, pozeraniu TV v mobile alebo inému používaniu telefónu pri prechádzaní cez cestu alebo pri inej účasti v premávke.

Platí to predovšetkým dnes, keď mnohé mobilné telefóny majú zabudované prehrávače hudby, videa a umožňujú priamy prístup k internetu a multimedialným dátam. Je veľmi dôležité, aby ste deťom zdôraznili mimoriadnu opatrnosť pri prechádzaní cez cestu alebo jazde na bicykli či korčuliach pri súčasnom používaní telefónu.

témy na rozhovor

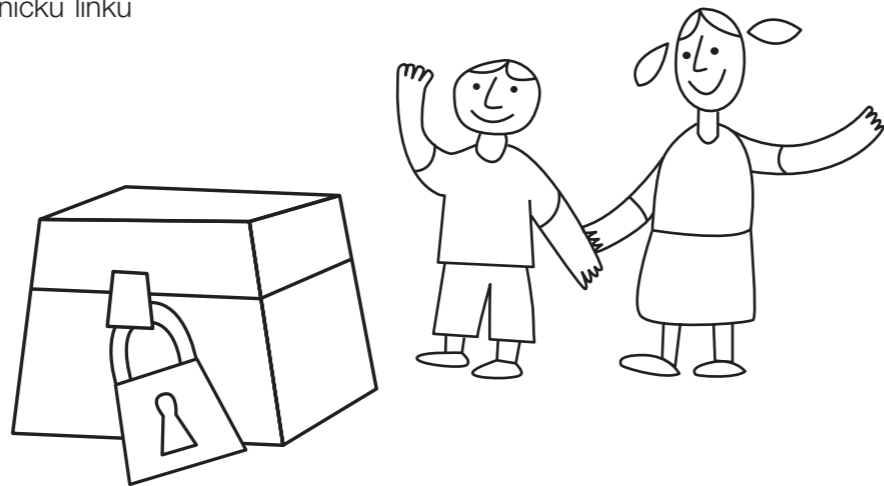
- Vysvetlite deťom, že používanie mobilu pri prechádzaní cez cestu, korčuľovaní alebo bicyklovaní môže byť nebezpečné.

krádež telefónu

S rastúcim počtom vlastníkov mobilov sa tieto telefóny postupne stávajú „módny doplnok“ najmä mladých ľudí. To, popri ich pomerne vysokej cene, malých rozmeroch a ľahkej predajnosti ďalej zvyšuje aj ich atraktívnosť pre zlodejov, ktorí neváhajú použiť fyzickú silu, prípadne aj zbraň, len aby získali čokoľvek cenné vrátane mobilného telefónu. Práve deti sa môžu stať ľahkou korisťou.

Ak už došlo ku krádeži, je dobré sa postarať o to, aby ukradnutý telefón nebolo možné znova použiť. Ak dôjde k strate alebo krádeži telefónu, je dôležité, aby ste čo najskôr zavolali na Zákaznícku linku

905 (0905 905 905). Spoločnosť Orange Slovensko zablokuje SIM kartu a hovory z telefónu.

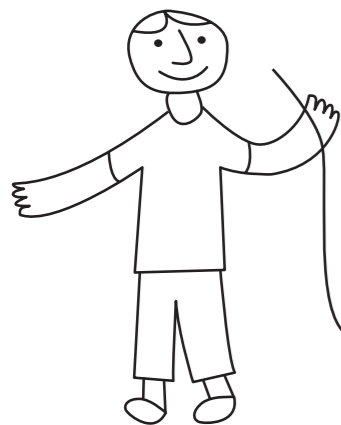

témy na rozhovor

- Podľa štatistík najväčšiu hrozbu okradnutia detí predstavuje najmä dospelávajúca mládež. Vysvetlite deťom, ako znížiť toto riziko. Nemali by ukazovať nový telefón celému okoliu s výnimkou blízkych a dôveryhodných priateľov. Mali by sa vyhýbať telefonovaniu na miestach, kde všeobecne hrozí krádež či prepadnutie.

lokalizačné služby

Lokalizačné služby predstavujú skupinu služieb závislých od mobilnej siete, ktoré rozpoznávajú, kde sa práve nachádza používateľ mobilného telefónu.

Poloha používateľa mobilu sa určuje rádiovým spojením medzi jeho prístrojom a najbližšou mobilnou základňovou stanicou alebo „telefónnym stožiarom“. Aj keď jeho telefón nie je práve v činnosti, ak zostane zapnutý, pravidelne vysiela signály, aby umožnil komunikáciu s najbližšou dostupnou základňovou stanicou.

Keďže sieť túto činnosť zaznamenáva, poskytuje jej operátorom približnú polohu. Poloha sa určuje presnejšie, ak sa v blízkosti nachádza niekoľko základňových staníc, čo je aj dôvod, prečo tieto služby lepšie fungujú v mestskom prostredí.

Lokalizačné služby sú systémy vyvinuté predovšetkým na to, aby pomohli vyhľadať ľudí, ktorí dali svoj súhlas na lokalizovanie zamestnávateľovi,

priateľom alebo rodine. Existujú aj verzie využívané na vyhľadávanie detí alebo postihnutých. Iné sú zasa vyvinuté na sledovanie strojov a vozidiel.

Lokalizačné služby sú veľmi užitočné. Umožňujú napríklad získavať správy o počasí na mieste, kde sa nachádza užívateľ, ako aj podrobné informácie o miestach nákupných centier či najbližších bankomatov. Okrem toho lokalizačné služby pomáhajú zorientovať sa na neznámom mieste, ale aj lokalizovať iné osoby.

Niektoré lokalizačné služby sa používajú na zistenie vlastnej polohy – podobným spôsobom ako satelitný navigačný systém GPS aplikovaný pri aktivitách v prírode – hoci telefonická verzia je zvyčajne menej presná.

Kto dostáva tieto informácie?

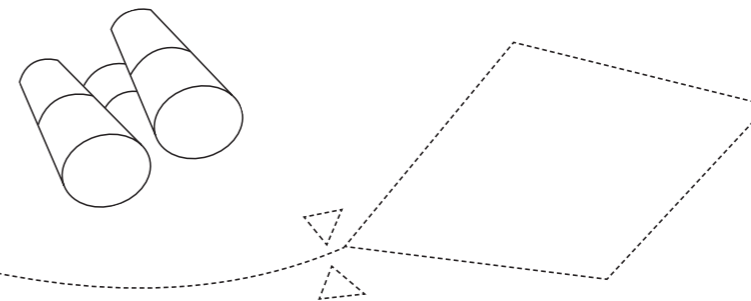
Žiadosť o zistenie polohy môže podať každý jednotlivec. Orange chráni súkromie svojich užívateľov tým, že umožňuje lokalizovať len osoby, ktoré s tým súhlasia.

Akú hrozbu predstavuje zneužitie lokalizačných služieb?

Keď príde žiadosť o zistenie polohy, zákazník (vyhľadávaná osoba) musí so žiadosťou súhlasiť a súčasne by na mobilný telefón malo prísť textové upozornenie.

Riziká lokalizačných služieb súvisia s:

- nevedomeným (mimovoľným) používaním lokalizačných služieb; správy „spamového“ typu môžu zmanipulovať ľudí, aby sa zaregistrovali na lokalizačné služby bez plného pochopenia dôsledkov svojho konania,
- bezpečnosťou detí; ak by tretia strana bola schopná presvedčiť konečného používateľa mobilného telefónu, aby dal súhlas na sledovanie, využívanie tejto informácie by mohlo deti ohroziť. Ak máte podozrenie, že sa lokalizačné služby využívajú nepovoleným spôsobom, zavolajte na Zákaznícku linku 905 (0905 905 905).

témy na rozhovor

- Vysvetlite im, že skôr, ako dajú súhlas s akýmkoľvek druhom služby ponúkaným telefonicky, mali by sa opýtať vás – aj keď sa ich niekto cudzí bude pokúšať vyhľadať pomocou lokalizačnej služby.

práca s počítačom a internetom

Stalo sa samozrejmosťou, že dnes už takmer každý dokáže pracovať na počítači a nespôsobilosť ovládať aspoň jeho základné funkcie možno považovať hlavne u mladšej a strednej generácie za moderný spôsob analfabetizmu.

Od útleho detstva sa deti (na žiadosť rodičov) vo vyučovacom procese stretávajú s kurzami práce na PC a so zvyšujúcim sa vekom detí stúpa obtiažnosť programov a hier, ktoré deti ovládajú. S používaním počítača ide ruka v ruke aj využívanie internetu.

Každý rodič kupuje dieťaťu počítač s tým, že ho bude využívať hlavne ako pomôcku k učeniu. Na to slúžia rôzne programy ako encyklopédie, programy učenia jazykov, grafické programy, vytváranie projektov a prezentácií. Pri počítači sa však dá aj oddychovať a zabávať sa na hrách – napr. simulátoroch, športových hrách, riešení detektívnych záhad atď. Tie rozvíjajú pozornosť, pamäť, logiku, myslenie, fantáziu, postreh a tiež reflexy detí. Za zábavu však

nemožno považovať hry obsahujúce násilie a deštrukciu a rodičia by nemali zabúdať ani na to, že kompenzáciou sedenia pri PC by pre deti mal byť pobyt na vzduchu a športové aktivity.

Aj internet ako médium, ktoré v súčasnosti zaznamenáva svoj najväčší rozmach, má na život detí pozitívny vplyv. Tak ako dospelým, aj deťom slúži nielen ako zdroj informácií, na prehlbovanie kontaktov a spojenie s celým svetom, ale aj na učenie a zábavu. Internet dáva navyše možnosť anonymne vyhľadať pomoc pri riešení problémov, ktoré deti a mladí ľudia prežívajú. Za týmto účelom sú zriadené internetové stránky rôznych organizácií, ambulancií, linka dôvery atď.

V rodinách, kde je viac členov a detí, by mali rodičia vypracovať režim používania PC. Hlavne, ak ho pre svoju prácu i zábavu používajú deti aj rodičia. Tu treba zohľadniť v prvom rade vek detí, pretože malé deti by mali pred obrazovkou počítača sedieť 10 – 30 min. U starších detí by denný čas strávený pri počítači, či už hraním hier alebo surfovaním na internete, nemal presiahnuť zdravú mieru. Odborníci odporúčajú maximálne 2 hodiny.

Problém nastane vtedy, ak si všimnete, že vaše dieťa pri PC alebo TV trávi väčšinu svojho času. Zanedbáva školu, nevníma si svoje povinnosti, nestretáva sa s reálnymi kamarátmi, len tými virtuálnymi. Jeho rozhovory s vami sú len útržkovité, háda sa so súrodencami a jediný, čo ho zaujíma, je sadnúť si k počítaču. Keď mu v tom bránite, je nervózne, rozrušené aj agresívne na svoje okolie. Ak sa vaše dieťa takto správa, je závislé od PC. Uvažujte o vyhľadani odbornéj pomoci a konzultácii psychológa.

témy na rozhovor

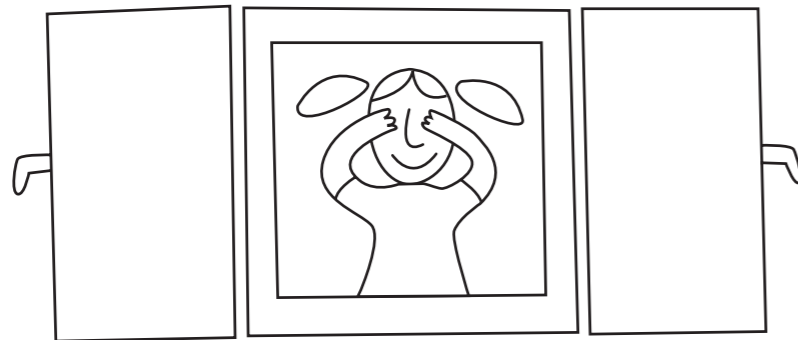
- Vysvetlite deťom, akým spôsobom a na čo všetko by mali počítač používať a dbajte na to, aby programy a hry, ktoré v PC dieťa má, boli pre neho vhodné a podporovali jeho zdravý vývin.
- Rozprávajte sa s deťmi o možnostiach internetu, stránkach, ktoré by mali navštevovať a tiež možných rizikách, s ktorými sa môžu stretnúť. Staršie deti podporujte v práci s internetom v rámci ich prípravy do školy, pri písaní domácich úloh atď.

internet a obsah nevhodný pre mládež

Aj keď Orange chráni prístup k obsahu pre dospelých na svojich internetových stránkach, asi nikoho neprekvapí fakt, že na internete možno veľmi jednoducho nájsť stránky obsahujúce pornografiu, násilie a hazardné hry. Prístup na tieto stránky často nie je nijako obmedzený a obvykle stačí len kliknúť myšou na svojom PC alebo tlačidlom mobilu, ktoré potvrdzuje, že máte viac ako 18 rokov. To dokáže aj malé dieťa.

Prírodná detská zvedavosť, túžba po zakázanom či anonymná dostupnosť nevhodných obsahov na internete je živnou pôdou pre ohrozenie detí.

Znepokojujúce je, že deti samy pripúšťajú, že mnohé z nich už nie raz nahliadli do zakázanej alebo pre mládež nevhodnej stránky.

Prístup k nevhodnému obsahu cez mobilný telefón

Mnohé telefóny umožňujú priamo cez svoj displej prístup na mobilný internet a ponúkajú prístup k celej škále služieb a informáciám určeným dospelým. V tomto zmysle sa mobilné telefóny stávajú malými počítačmi a možno ich používať ako bránu alebo „portál“ k informačným zdrojom a materiálom na internete.

Umožňuje telefón, ktorý som kúpil/a, prístup na internet?

V súčasnosti už takmer každý mobilný telefón umožňuje prístup k zjednodušenej forme internetu – k WAPu. (Pozri časť Slovníček na konci tohto sprievodcu.) Väčšina predávaných mobilných telefónov

taktiež umožňuje vďaka tzv. 3G sieti od Orangeu prístup k vysokorychlostnému internetu, ako ho poznáte zo svojho počítača alebo notebooku.

Ako zablokujete prístup k materiálu určenému dospelým?

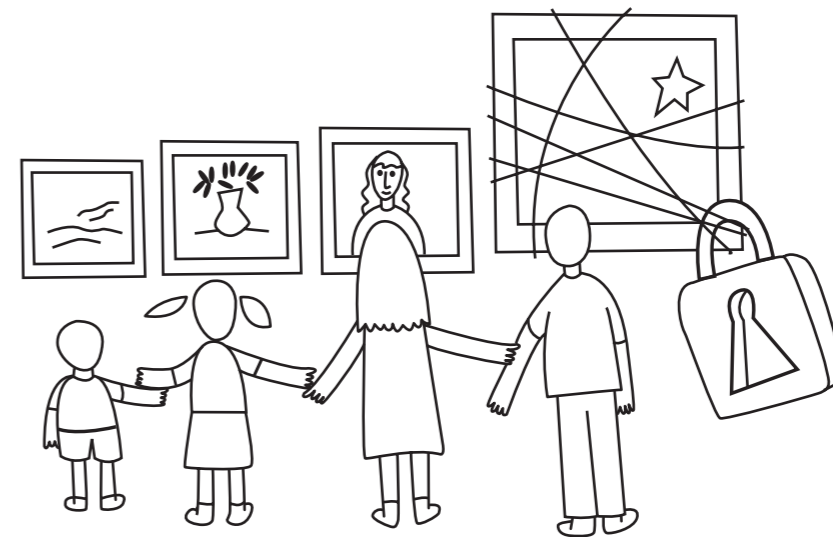
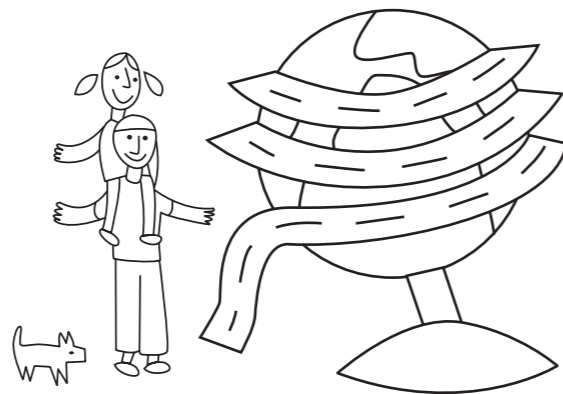
Ak sa obávate, že by vaše dieťa mohlo počas používania svojho mobilu získať prístup k materiálu určenému dospelým, spoločnosť Orange Slovensko môže zablokovať jeho prístup k službám mobilného internetu.

Podrobnejšie informácie získate v spoločnosti Orange Slovensko na Zákazníckej linke 905 (0905 905 905).

Oznamovanie možného protizákonného obsahu na internete

Ak náhodou narazíte na internete na protizákonný obsah – ilegálna pornografia, stránky podnecujúce

rasovú a inú neznášanlivosť alebo stránky akokoľvek podporujúce porušovanie platných zákonov, mali by ste ich oznámiť polícii, prípadne na internetovej stránke www.zodpovedne.sk, ktorá sa zaoberá monitorovaním protizákonného obsahu na internete, prípadne kontaktujte Združenú linku pomoci Pomoc.sk (0800 500 500).

témy na rozhovor

- Hovoriť s vašimi ratolesťami o témach nevhodných pre deti môže byť háklivé. Je preto dôležité, aby ste k nim pristupovali formou adekvátnou veku dieťaťa. Mali by ste posmeliť dieťa, aby sa nebálo oznámiť vám alebo inej dospelaj osobe (napr. učiteľovi), ak na internete nájde niečo, čo ho znepokojí alebo rozruší. Následne by ste sa mali pokúsiť dieťaťu objasniť, čo našlo a zahnať jeho prípadné obavy.

chaty a webové diskusné fóra

Internet umožňuje okrem hľadania najrôznejších informácií aj komunikáciu medzi ľuďmi. Základné prostriedky komunikácie na internete sú tzv. chaty – chatovacie stránky a diskusné fóra.

■ chatovacie stránky

Chat, chatovacia stránka (z anglického chat = pockec, čítaj čet, četovacia) je internetová stránka umožňujúca tisícom ľudí, aby sa navzájom spoznávali a rozprávali v reálnom čase prostredníctvom textových odkazov.

Vzájomná komunikácia účastníkov chatu môže byť verejná (každý vidí všetko, čo sa napíše) a súkromná (komunikujú len diskutujúci a ostatní nevidia obsah ich vzájomnej komunikácie). Chatovacie stránky bývajú rozdelené na tematicky zamerané miestnosti (tzv. chatroomy). V nich jednotliví diskutujúci vystupujú pod svojimi kryciami menami, identitami – tzv. nickmi.

Nick (z anglického nickname = prezývka) umožňuje komukoľvek vytvoriť si vlastnú identitu.

Môže si zmeniť vek, vzhľad, záujmy, povahu a dokonca aj pohlavie. Tak sa môže stať, že sa váš syn rozpráva namiesto rovesníčky so 40-ročným pánom, ktorý si vytvoril identitu 10-ročnej školáčky.

Vytváranie detskej identity dospelými na najrôznejšie – väčšinou nebezpečné – účely sa nazýva grooming. O rizikách tohto javu asi netreba veľa písať, oveľa dôležitejšie je o nich s deťmi hovoriť.

Chatové miestnosti bývajú rozdelené podľa vekovej prístupnosti. Vstup do chatovej miestnosti pre dospelých je však obvykle zabezpečený len deklaratívnym vyhlásením o veku. V jednotlivých miestnostiach obvykle pôsobia tzv. administrátori. Ich úlohou je mazať verejne umiestnené nevhodné príspevky. Netýka sa to však miestností pre dospelých. Po odkliknutí „Áno, mám 18 rokov“ sa môže dieťa dostať do miestnosti s verejne prístupným sexuálnym obsahom. Ďalším rizikom sú súkromné správy. Administrátori ich totiž nekontrolujú.

Ak sa dieťa stretne s nejakými nevhodnými súkromnými správami, malo by to oznámiť administrátorovi a následne je možné v spolupráci s prevádzkovateľom daného chatu takúto osobu vypátrať.

Práve anonymita internetu a možnosť skrývať svoju identitu sú veľkým rizikom. Do 14 rokov vašich detí rozhodne neodporúčame nechávať ich samostatne sa stretávať s ľuďmi, s ktorými sa zoznámia na internete.

■ diskusné fóra

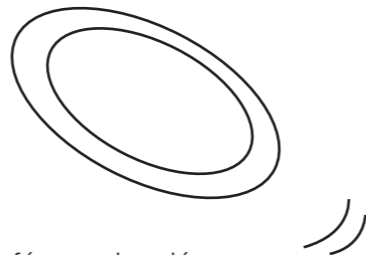
Tieto stránky obvykle neumožňujú rozhovor v reálnom čase medzi návštevníkmi. Sú úzko tematicky zamerané – napr. na hudbu, filmy, šport, hry. To znamená, že návštevníci sa sami zaujímajú o danú problematiku a administrátori obvykle dbajú o tematickú čistotu diskusií. Znamená to, že príspevky, ktoré sa danej témy netýkajú, sú rýchlo zmazané. Isté riziko predstavujú súkromné správy.

Keďže však neslúžia na rozhovor v reálnom čase, riziko ich zneužitia je oveľa nižšie než pri chate.

Pokiaľ dieťa navštevuje diskusné fóra zodpovedajúce jeho veku, hrozí mu len minimálne nebezpečenstvo. Naopak – dozvie sa veľa zaujímavých informácií z celého sveta a môže diskutovať s rovesníkmi s podobnými záujmami.

Veľké riziko predstavujú diskusné fóra zaoberajúce sa pochybnými alebo priamo ilegálnymi aktivitami. Sem patria stránky šíriace zakázanú pornografiu, verbujúce do extrémistických skupín, propagujúce násilie. Nebezpečné sú aj diskusné fóra rôznych pochybných náboženských skupín a kultov.

Iný druh rizika predstavuje návšteva stránok, na ktorých je možné stiahnuť nelegálne šírené hry, softvér, filmy či hudbu. Okrem toho, že sťahovaním týchto materiálov sa porušujú autorské práva, môže dieťa stiahnuť veľa nevhodné materiály či zavrieť váš domáci počítač.

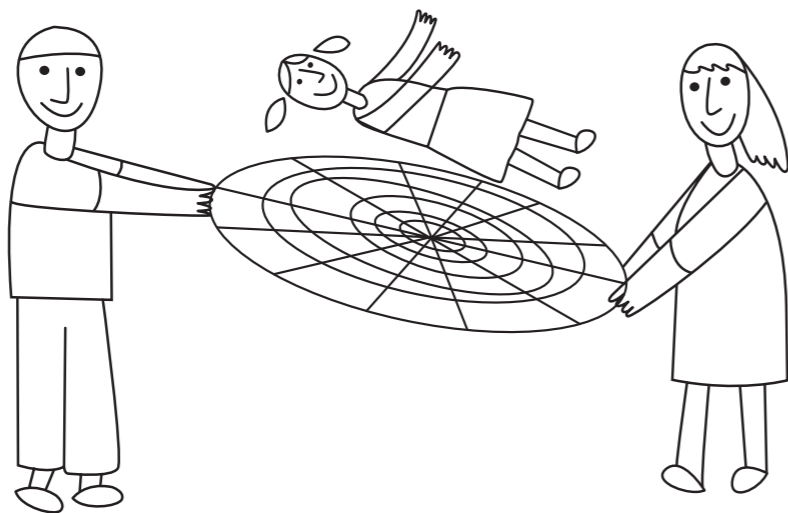

témy na rozhovor

- Dbajte na to, aby sa vaše deti bez vášho sprievodu nestretávali s niekým, koho spoznali na chate alebo diskusnom fóre.
- Nech nikdy neposkytujú svoje osobné údaje, adresy, telefónne čísla (svoje ani kohokoľvek iného), e-mailové adresy, názov školy alebo fotografie.
- Poučte svoje deti o tom, aby nikdy neprežrádzali tajné alebo dôverné informácie neznámym ľuďom na internete.
- Deti by mali dôverovať svojmu inštinktu. Ak majú nepríjemný alebo čudný pocit, z diskusného fóra by mali odísť a povedať to vám alebo učiteľom. Následne po vyhodnotení možnej hrozby by ste sa mali obrátiť na prevádzkovanie stránky alebo orgány činné v trestnom konaní a situáciu ďalej riešiť.
- Nech deti neotvárajú žiadne internetové stránky, ktoré im niekto pošle počas chatovania. Môžu obsahovať počítačové vírusy alebo znepokojujúci materiál.

blogy a blogovanie

V posledných rokoch sme svedkami rýchlo rastúceho počtu internetových stránok umožňujúcich ich používateľom prezentovať svoj vlastný profil alebo domovskú stránku. U detí a mládeže sú obľúbené ako prostriedok na sebaujadrnenie a ako spôsob utužovania vzťahov s priateľmi. Je to činnosť, ktorú niektorí nazývajú blogovanie.

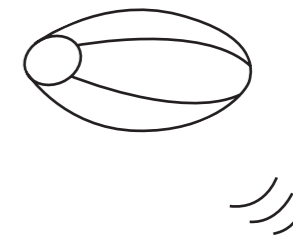
Typickým využitím takýchto stránok je zverejňovanie svojho profilu na tzv. stránkach sociálnych sietí alebo písanie internetových denníkov formou „blogov“. Často obsahujú aj obrázky, zoznamy v štýle „mám rád“ a „nemám rád“, podrobné kontaktné údaje, odkazy na iný obsah a viac-menej čokoľvek, čo má používateľ chuť v nich zverejniť.

Väčšina stránok zároveň umožňuje nechávať odkazy. Ako rodičia by ste mali dohliadnuť na to, aby vaše dieťa na internete neodhalovalo svoju identitu. Odborníci zistili, že existujú rozdiely v spôsobe sebaujadrnenia medzi pohlaviami. Dievčatá radi posielajú po internete svoje fotky a chlapci zase nemajú problém uverejniť svoje pravé osobné údaje a neuvedomujú si, ako môžu byť tieto informácie zneužitelné.

Aké negatíva so sebou takéto stránky prinášajú?

Internetové stránky tohto typu majú zvyčajne jasné pokyny pre používateľov, ktoré je potrebné pred zaregistrovaním prečítať. Môžu obsahovať „pravidlá domácnosti“ týkajúce sa veku používateľa, a rady o tom, čo nezverejňovať, ako aj spôsoby oznamovania nežiaduceho obsahu.

Niektoré disponujú aj personálom, ktorý „odchytáva“ správy maloletých osôb.

Na čo by ste mali dávať pozor:

■ Viditeľnosť

Mládež – veľká časť používateľov týchto stránok – si nie vždy uvedomuje, že materiál, ktorý zverejňuje na týchto stránkach, si môže prehliadať ktokoľvek na svete, kto vlastní počítač. Preto komentáre, podrobnosti o svojej osobe alebo obrázky zverejnené na týchto stránkach by nemali byť v žiadnom prípade súkromné.

■ Dozor

Aby ste mali istotu, že vaše deti používajú internetové stránky rozumne a uvážene, musíte vedieť, ktoré služby využívajú a aké majú používateľské meno.

■ Nevítaní návštevníci

Tieto stránky ako magnet priťahujú aj najrôznejšie typy ľudí, ktorých by ste neradi videli v spoločnosti svojich detí. Patria k nim pedofili, výrobcovia detskej pornografie, osoby verbujúce do extrémistických skupín a podporujúce ubližovanie si a samovražednú posadnutosť.

Čo môžete urobiť?

Oboznámte sa so spôsobom fungovania týchto stránok a dohodnite sa s vaším dieťaťom, že budete pravidelne kontrolovať, čo zverejňuje vo svojich profiloch. Pravidelne sa rozprávajte o aktivitách svojho dieťaťa na internete, a to spôsobom, ktorý ho posmeľuje k otvorenosti. Všeobecne platí, že pre dieťa je ľahšie zahľadiť svoje stopy ako pre rodiča

odhaliť ich, preto otvorený a úprimný rozhovor pomôže včas znížiť nutkanie vášho dieťaťa na takéto správanie.

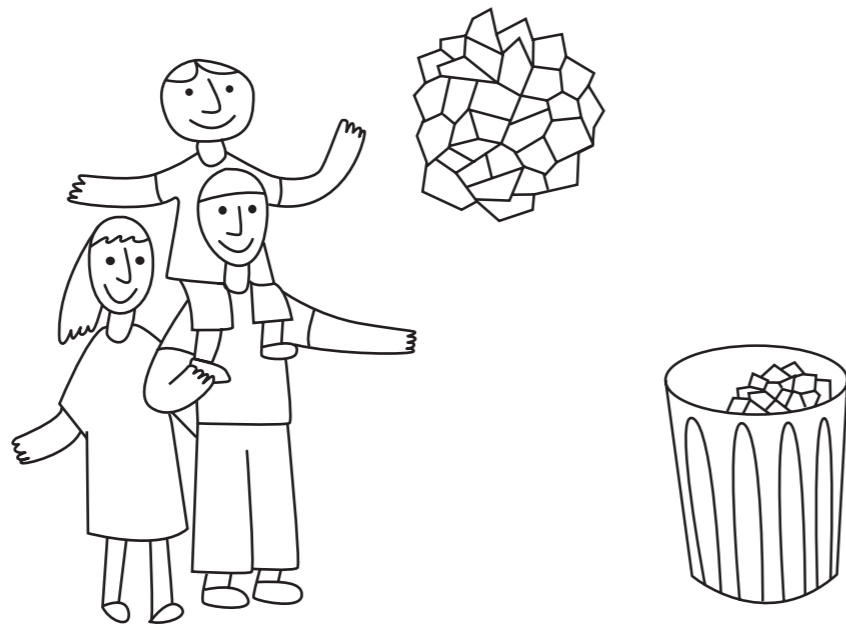
Udržiavajte styky s rodičmi kamarátov svojich detí. Takým spôsobom budete môcť vo vzájomnej spolupráci riešiť objavujúce sa otázky a problémy ľahšie a rýchlejšie.

témy na rozhovor

- Vysvetlite dieťaťu, čo sú to súkromné informácie a aké riziko hrozí pri ich zneužití. Dôležité je vyhnúť sa zverejneniu informácií, ktoré by mohli vyradiť ich identitu, meno, bydlisko, školu, údaje o rodičoch, majetkových pomeroch atď. Dôležité je, aby nenadväzovali kontakty s kýmkoľvek, kto im napíše.

spam

Spam je nevyžiadaná komerčná správa, o ktorú ste aktívne nepožiadali alebo ste si ju nepredplatili. Príkladom sú správy tvrdiace, že ste vyhrali záhadnú cenu, alebo že sa niekomu páčite, alebo v ktorých vás žiadajú, aby ste zavolali na číslo zaťažené vysokým poplatkom. Spam môžete dostať do vášho počítača či notebooku v podobe atraktívne „zaobaleného“ e-mailu alebo priamo na váš mobil napríklad formou SMS správy.

Nevyžiadané správy sú v skutočnosti druhom „odpadovej pošty“ alebo komerčnými telefonátmi k vám domov spravidla od ľudí alebo spoločností, ktoré nepoznáte.

Osobitne deti sú takým správam prístupné, lebo nie sú schopné pochopiť cenu ponúkaných služieb, resp. čo sa za nimi skrýva.

Ako „spamové“ správy fungujú?

Zoznamy e-mailových adries a telefónnych čísel získavajú osoby alebo firmy zaoberajúce sa šírením spamu protizákonne, alebo ich vo forme „komerčných zoznamov“ získavajú od iných spoločností. Spoločnosť Orange Slovensko neposkytuje iným spoločnostiam telefónne čísla zákazníkov na komerčné účely.

Zrušenie služieb

Ak ste sa už raz stali obeťou spamu, je veľmi ťažké sa ho zbaviť. Stojí však za to skúsiť to. Ak správa neobsahuje podrobnosti o spôsobe zrušenia služby, kontaktné informácie o odosielateľovi si zvyčajne vyhľadáte na internete alebo prostredníctvom informácií o telefónnych číslach.

Ak ich údaje nemáte, zavolajte na Zákaznícku linku 905 (0905 905 905), kde vám pomôžeme zistiť kontaktné údaje poskytovateľa služby.

Informačné SMS

Informačné SMS k ponuke služieb posiela svojim zákazníkom aj Orange. Ak nemáte záujem o príjem správ spoločnosti Orange Slovensko, spojte sa priamo so Zákazníckou linkou 905, na ktorej môžete požiadať o zrušenie zasielania týchto správ.

Ako sa spamom vyhýbať?

Osoby alebo firmy zaoberajúce sa distribúciou spamu získavajú potrebné kontakty často z rôz-

ných registračných formulárov, o vyplnenie ktorých vás môžu požiadať napríklad pri podpise nejakej zmluvy, objednávky a pod. Pred poskytnutím svojho telefónneho čísla alebo e-mailovej adresy si pozorne prečítajte obchodné podmienky na tlačivách. Pri vyplňaní tlačív v papierovej alebo elektronickej podobe by ste mali zaškrtnúť alebo zrušiť okienka s vašim vyhlásením, že si (ne)prajete dostávať marketingové správy.

Nikdy sa neprihlasujte na stránky, ktoré sľubujú odstránenie vášho mena zo spamových zoznamov. Aj keď môžu byť legálne, v skutočnosti len zbierajú čísla mobilných telefónov a platné e-mailové adresy.

témy na rozhovor

- Vysvetlite vašim deťom riziká spojené s odpovedaním na spamové správy alebo telefonátom na číslo uvedené v správe.

deti a televízia

Televízor je vo väčšine domácností umiestnený v obývacej izbe a pri ňom sa stretáva celá rodina. Čoraz väčší počet domácností na Slovensku však už vlastní viac televíznych prijímačov a nie je nijakou výnimkou, ak majú najmladší členovia rodiny svoj vlastný televízor aj v detskej izbe. Televízny boom v nemalej miere ovplyvňuje aj skutočnosť, že sledovanie obľúbených programov a kanálov z celého sveta je dnes možné úplne bez problémov a v dobrej kvalite aj cez internet. Navyše, neustále zdokonaľovanie mobilných technológií už dnes umožňuje sledovať televíziu aj v mobile. Pohyblivé obrázky na nás číhajú naozaj na každom kroku. Viete, čo vaše dieťa v televízii pozerá?

Kto ovláda diaľkový ovládač: rodičia alebo deti?

Rodičia by mali pri výbere televíznych programov, ktoré sa budú doma pozeráť, spolupracovať so svojimi deťmi. Deti by však mali mať jasno v tom, že diaľkový ovládač drží v rukách rodič a ten má právo doma určovať pravidlá sledovania televízie. Rodičia by si mali na druhej strane zodpovedať

otázku, do akej miery dajú deťom voľnosť pri výbere televízneho programu, ako aj času kedy a ako dlho ho budú pozeráť. Zákaz sledovať televíziu patrí k obľúbeným rodičovským trestom. A nie je na škodu ho občas uplatniť, pretože býva spravidla veľmi účinný. Deti sú ochotné rýchlo zmeniť svoje správanie, či upratať si izbu, len aby neprišli o sledovanie svojho obľúbeného programu. Keď sú deti doma

samy, televízor si zapínajú často ako spoločenskú kulisu a vtedy rozhodujú aj o sledovaní programov sami. Malé deti uprednostňujú detské programy a rozprávky. Staršie deti zábavné a hudobné programy, filmy, súťaže. Nechcú sa deliť o televízor a sledovať program s rodičmi, dokonca vyžadujú mať vlastný vo svojej izbe.

Koľko času môže dieťa podľa veku stráviť sledovaním TV?

Ako rodičia by ste mali pamätať na to, že vaše dieťa sa stáva cieľene alebo náhodne konzumentom

televízie a často nemôže porozumieť tomu, čo vidí. Pre malé dieťa je ťažké sledovať dej a príbeh „pohyblivej“ rozprávky, a tak by ste mali v jeho prvých rokoch uprednostniť statické obrázky v knihe a vlastné rozprávanie. Od predškolského veku je pre dieťa vhodné sedieť pred televízorom iba pár minút denne (jedna rozprávka) a pri obrazovke by ste ho nemali nechávať dlhšie ako jednu hodinu. Staršie deti by si mali dobre rozmyslieť, ktoré programy chcú vidieť a ako rodičia by ste mali dohliadať na to, aby TV najneskôr po 2 hodinách sledovania vypli.

dôležité rady a tipy

- Overte si, aké programy deti sledujú, keď nie ste doma.
- Nájdite si spôsob, ako sa zorientovať v reláciách, programoch, ktoré by vaše deti chceli vidieť.
- Učte deti vypnúť televízor.
- Odporučte svojim deťom, aby po väčšej psychickej záťaži nerelaxovali pri televízii, ale napr. pri športe či inej fyzickej činnosti. Buďte pre deti príkladom a toto pravidlo dodržiavajte aj vy osobne.

témy na rozhovor

- Dohodnite sa s deťmi, kedy môžu bez vás sledovať TV.
- Rozprávajte sa s dieťaťom, ak máte pocit, že nadmerne sleduje televíziu a snažte sa odhaliť dôvod, prečo tak trávi väčšinu svojho času.
- Po sledovaní spoločného filmu sa s deťmi porozprávajte o tom, čo sa vám na filme páčilo a ak je to možné, vyvodte z filmu poučenie. Nezabúdajte na to hlavne pri programoch, ktoré nie sú určené pre detského diváka.
- Spočítajte deťom, koľko hodín denne môžu pozeráť TV – koľko cez týždeň, keď chodia do školy a koľko cez víkend.

výber vhodných programov

Rodičia nedovoľujú deťom pozerat' programy, ktoré obsahujú nevhodné scény, hlavne násilie a erotiku. Je však problémom pre rodiča takéto programy dopredu rozlíšiť a odhaliť, pretože aj počas dňa sú v televízii vysielané programy, ktoré nie sú vždy vhodné pre detského diváka.

Ako vybrať vhodný program pre svoje dieťa?

Jednotlivé TV programy musia byť označené príslušným grafickým symbolom, z ktorého je pre diváka už pri začatí programu zrejmé, pre akú vekovú skupinu je daný program vhodný. Pomôckou môžu byť niektoré televízne programy v časopisoch, ktoré uvádzajú prehľad, koľko násilia, akcie, erotiky či lásky jednotlivé relácie obsahujú. Rozhodnutie je vždy na uvážení a tolerancii rodičov. Mali by ste robiť výber a selektovať, čo dieťa vidieť smie a čo nie. Ako rodičia by ste mali mať vždy na pamäti, že televízia ovplyvňuje reálny život detí, vplýva na ich názory, postoje a konanie. Keď rodič nie je doma, nemôže vedieť, čo a kedy dieťa v televízii sleduje. Ak ste zodpovedný rodič a chcete mať kontrolu nad

programami, ktoré dieťa pozerá, túto možnosť vám ponúka rodičovský zámok na TV. Bez kódu dieťa nebude môcť vami vybrané programy sledovať. Rodičovský zámok je súčasťou digitálnej televízie FiberTV od Orangeu. Prostredníctvom štvormiestneho kódu môžete zablokovať ktorýkoľvek televízny kanál, čím znemožníte deťom prístup k nevhodnému obsahu.

Ako predísť negatívnemu vplyvu TV programov na deti?

Zvýšenú pozornosť a zodpovedný postoj dospelých si vyžadujú vysielané programy, ktoré do značnej miery môžu pôsobiť na detského diváka negatívne. Ide o vysielanie s negatívnymi prvkami, ktoré obsa-

huje násilie, agresiu, nevhodné vulgárne slová, nevhodnú erotiku a iné spoločensky neakceptované správanie. U detí môžu následne vyvolať napätie, strach, stres, neistotu, násilie či dokonca deštrukciu. Časté vysedávanie pred TV môže mať následky

nielen na zdravie, hlavne obezitu, nevhodné stravovacie návyky (deti si zvyknú, že jedia iba pri zapnutom televízore), ale aj na tvorbu sebaobrazu (deti majú pocit, že nedokážu to, čo hrdinovia, ktorých vidia v televízii) a nasledovanie nevhodných vzorov.

témy na rozhovor pre rodičov

- Rozprávajte sa s deťmi o sledovaných programoch na televíznych kanáloch.
- Ak viete, že dieťa pozerá/lo nevhodný program, využite to na diskusiu o správnych hodnotách, dobre a zle, nevhodnom násilí a pod.
- Odporučte deťom kvalitný program na sledovanie.
- Rozprávajte sa s deťmi o tom, že voľný čas sa dá tráviť aj inak. Podporujte deti v aktivitách ako šport, čítanie kníh, stretávanie sa s rovesníkmi pri rôznych záujmových činnostiach

témy na rozhovor pre pedagógov

- Podporujte rozširovanie mediálnej výchovy na školách.
- V rámci vyučovania sa rozprávajte s deťmi o sledovaných TV programoch a poskytnite im priestor na diskusiu medzi sebou.

slovníček

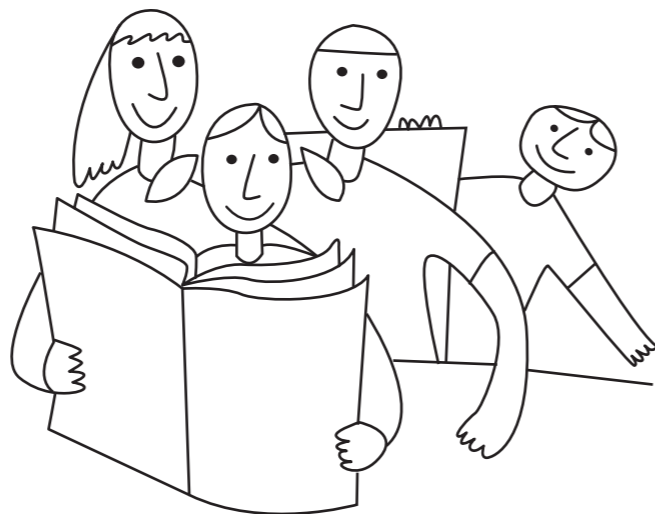
S modernými komunikačnými technológiami sa spája veľa nových výrazov a s nástupom každej technológie sa objavujú ďalšie. Toto sú výrazy, s ktorými sa môžete stretnúť najčastejšie:

■ 3G

Označuje „tretiu generáciu“. Je to technická norma pre mobilné siete tretej generácie bežná v celom mobilnom priemysle, umožňujúca veľmi rýchly prenos dát. Tieto vysoké rýchlosti prenosu dát umožňujú celú škálu nových služieb, ako sú video, prístup na internet a interaktívne služby.

■ Blog

Internetový denník alebo vlastné články.

■ Bluetooth („Modrý zub“)

System priamej rádiovkej komunikácie z prístroja do prístroja.

Je zabudovaný do mnohých mobilných prístrojov a „bezdrôtových“ slúchadiel.

Telefonickým prístrojom, keď sa nachádzajú v malej vzdialenosti od seba, umožňuje komunikovať bez použitia mobilných telefonických sietí.

■ Flaming („Chrlenie plameňa“ alebo zverejňovanie urážlivých správ)

Hrubé alebo cholerické správanie počas rozhovoru alebo chatovania, prípadne v diskusných internetových fórach.

■ MMS

Multimediálne správy/obrazové správy – obrázky a videozáznamy, ktoré môžete poslať a prijímať pomocou mobilného prístroja.

■ Screensaver (Šetrič obrazovky)

Často je to animovaný obrázok zobrazený na displeji telefónov, ktoré sú zapnuté, ale nie v činnosti.

■ **Thread (Reťazec)**

Internetový rozhovor prostredníctvom diskusného fóra.

■ **Wallpaper (Pozadie)**

Obyčajne statický obrázok nachádzajúci sa na displeji ako pozadie rôznych menu telefónu. Možno ho meniť.

■ **WAP**

Je protokol pre bezdrôtové aplikácie (Wireless Application Protocol). Pomocou bezdrôtových zariadení, ako sú mobilné telefóny, pagery, dvojsmerné rádiá a komunikátory, umožňuje používateľom napríklad prijímať informácie z oblasti spravodajstva a zábavy, posielat' a prijímať e-maily, mať dokonalý prehľad o spotrebe a podobne. Inými slovami, umožňuje zobrazovať v zjednodušenej podobe internetové stránky na displejoch mobilných telefónov.

vedeli ste?

o používaní mobilných telefónov a internetu medzi deťmi

- v súčasnosti mobil používa až 76 % zo všetkých detí vo veku od 8 do 15, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2006 nárast až o 26 %.
- Až 91 % detí dostáva mobilný telefón ako darček, vo veľkej väčšine od rodičov.
- Až 74 %-ám detí rodičia určujú, koľko môžu na svojom mobilnom telefóne minúť.
- Deti komunikujú cez mobilný telefón v priemere so 16-imi ľuďmi – najčastejšie s rodičmi a súrodencami (95 %).
- Až 27 % starších detí vo veku 12 – 15 rokov komunikuje so známymi, ktorých rodičia nepoznajú.
- Až 93 % detí si uvedomuje, že majú počas vyučovania zakázané používať telefón, no napriek tomu ho až 42 % detí používa.
- Deti používajú internet v oveľa väčšej miere než dospelí. Na internet sa pripája až 85 % všetkých detí, pričom čoraz viac detí, v súčasnosti už 37 %, využíva internet každý deň.
- Deti využívajú internet najviac v škole (75 %) a doma (65 %).

o rizikových oblastiach – používanie mobilných telefónov, internetu, TV

- 18 % detí dostalo SMS s vulgárnymi slovami.
- Nahrávanie videa na mobilný telefón sa stáva čoraz populárnejšou zábavou. Až 23 % detí si už nahrávalo scény, na ktorých sa neskôr s kamarátmi zabávali.
- Až 83 % detí pozná službu chatovanie, pričom až 54 % z nich ju aj využíva.
- Až 37 % detí chatuje s ľuďmi, ktorých v skutočnosti nepoznajú a zoznámili sa s nimi na internete, na druhej strane, len 36% rodičov vie, kde a s kým ich dieťa chatuje.
- Deti hrajú v čoraz väčšej miere na internete hry – v súčasnosti už 55 %.
- Podiel mladších detí, ktoré sa zoznamujú prostredníctvom internetu, neustále narastá. Dnes sa k tejto činnosti priznáva každé štvrté dieťa (25 %).
- Až 45 % detí sa priznalo, že majú kamarátov, ktorí si na internete pozerali erotické stránky.
- Drastické, vulgárne filmy a snímky zobrazujúce agresivitu pozeralo v TV 32 % detí a 39 % z nich už má skúsenosti s pozeraním erotických filmov a scén.

o postojoch rodičov

- Rodičia si uvedomujú najmä riziká, ktoré môžu mať priamy finančný dopad a s deťmi komunikujú najmä o týchto rizikách.
- Väčšina rodičov nevie o tom, že by deti dostávali neslušné obrázky alebo videá, ani o tom, že deti nahrávajú svojich spolužiakov a kamarátov.

Zistenia vyplývajú z exkluzívneho reprezentatívneho prieskumu realizovaného spoločnosťou Orange Slovensko v roku 2008 medzi deťmi vo veku 8 – 15 rokov a ich rodičmi.

Návratka

Budeme veľmi radi, ak sa s nami podelíte o svoje názory na brožúru. Návratku môžete doručiť faxom na číslo +421 2 5851 5851 alebo odoslať na adresu Orange Slovensko, a. s., Úsek komunikácie a značky, Prievozská 6/A, 821 09 Bratislava.

Ste: rodič výchovný poradca iné (prosím uveďte)
 učiteľ psychológ _____

Informácie z tejto brožúry hodnotíte ako:

vynikajúce dostatočné
 užitočné nedostatočné

Čo vám v brožúre chýbalo a čo ďalšie by ste sa z nej radi dozvedeli? (prosím uveďte)

Kde ste sa o brožúre dozvedeli?

od učiteľov mojich detí od rodičov detí v médiách
 na internete od žiakov od priateľov
 od kolegov iné (prosím uveďte)

Vaše ďalšie poznámky k tejto brožúre:

Ďalšie informácie o vás:

žena

muž

vek: _____

Pracovné zameranie:

Ďalšie informácie o vás (nepovinné):

Meno:

Adresa:

E-mail:

Odoslaním tejto návratky vyjadrujete súhlas so spracúvaním Vami poskytnutých údajov v informačných systémoch spoločnosti Orange Slovensko, a.s. a súhlasíte s ich využitím v súlade so Všeobecnými podmienkami poskytovania verejných elektronických komunikačných služieb prostredníctvom verejnej telefónnej siete spoločnosti Orange Slovensko, a.s.

_____
Podpis